

Особливості формування особистості учнів середньої та старшої школи

Сутула В.О.¹, Сутула А.В.¹, Голик А.С.¹, Абдулвахід Д. Н.^{1,2}

Харківська державна академія фізичної культури (Україна)¹

Багдадський університет (Республіка Ірак)²

Анотація:

Мета: Проаналізувати особливості прояву мотивації до досягнення та потреби у похвалі в учнів середньої та старшої школи. **Матеріал:** В соціологічному дослідженні приймали участь 1634 учнів загальноосвітніх шкіл Харківської, Вінницької та Луганської областей. Проведене спеціальне психологічне тестування, яке дозволило з'ясувати рівень мотивації учнів до досягнення та потреби у похвалі. **Результати:** Показано, що за період навчання у школі з п'ятого по одинадцятий класи збільшується кількість учнів з низьким рівнем мотивації до досягнення, а також з низьким рівнем потреби у похвалі. Підтверджено положення, яке свідчить про те, що в сучасній школі усе ще повністю не реалізується потенціал виховної педагогіки. **Висновки:** Формування особистісної фізичної культури в учнів загальноосвітніх навчальних закладів можливе лише за умови активної та свідомої їх участі у різних формах фізкультурно-оздоровчої діяльності, які реалізуються в сучасній школі.

Сутула В.А., Сутула А.В., Голик А.С., Абдулвахід Д.Н. Особенности формирования личности учащихся средней и старшей школы. Цель: Проанализировать особенности проявления мотивации к достижению и потребности в похвале в учащихся средней и старшей школы. **Материал:** В социологическом исследовании приняли участие 1634 учащихся общеобразовательных школ Харьковской, Винницкой и Луганской областей. Проведено специальное психологическое тестирование, которое позволило выявить уровень мотивации учащихся к достижению и потребности в похвале. **Результаты:** Показано, что за период обучения в школе с пятого по одиннадцатый классы увеличивается количество учащихся с низким уровнем мотивации к достижению, а также с низким уровнем потребности в похвале. Подтверждено положение, свидетельствующее о том, что в современной школе все еще полностью не реализуется потенциал воспитательной педагогики. **Выводы:** Формирование личностной физической культуры у учащихся общеобразовательных учебных заведений возможно только при условии активной и сознательной их участии в различных формах физкультурно-оздоровительной деятельности, реализуемых в современной школе.

Sutula V.O., Sutula A.V., Golik A.S., Abdulvahid D.N. Features of formation of the individual students in secondary and high school. Purpose: Analyzed features of motivation to achievement and need to praise the students of secondary and high school. **Material:** In the survey took part 1634 students of secondary school in Kharkov, Vinnitsa and Lugansk regions. Carried out a comprehensive psychological testing, which allowed to find out the level of motivation of students to achievement and need for praise. **Results:** It is shown that during the period of study at school from fifth to eleventh classes a number of students have a low motivation to achievements, and low need for praise. Confirmed provision indicates that the modern school is still not fully realized the potential of educational pedagogy. **Conclusions:** It is shown that the formation personality physical education students in general education is possible only with the active and conscious of their participation in various forms of sports and recreation activities undertaken in the modern school.

Ключові слова:

особистість, потреба, мотивація, досягнення, похвала, фізична культура.

личность, потребность, мотивация, достижение, физическая культура.

personality, needs, motivation, achievement, physical culture.

Вступ.

Як показує аналіз спеціальної літератури найкращі методи впливу на потребнісну сферу школярів, які спрямовані на формування у них особистісної фізичної культури [7, 8, 9, 14, 15], полягають у застосуванні на уроках фізичної культури підходів які б формували у дітей та молоді шкільного віку дієве ставлення до використання фізичних вправ [2, 3, 4, 5, 10]. Очевидно, що цей процес має свої специфічні закономірності, обумовлені, з одної сторони, особливостями психічного розвитку школярів, а з іншої, цілим спектром соціально-економічних умов в яких проходить становлення особистості [6, 11, 13, 16]. Окреслені напрями наукового пошуку, які з різних сторін розкривають сутність процесу формування особистості [3, 9, 11], створюють об'єктивні передумови для дослідження особливостей прояву мотивації до досягнення та потреби у похвалі в учнів середньої та старшої школи, як базових чинників для розробки виховних педагогічних технологій спрямованих на формування в учнів загальноосвітніх навчальних закладів особистісної фізичної культури.

Дослідження проводилося в рамках реалізації комплексного наукового проекту «Теоретико-методологічні засади формування особистісної фізичної

культури у дітей і молоді як основи їх здоров'я» (державний реєстраційний номер 0113U001205).

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження: з'ясувати особливості прояву мотивації до досягнення та потреби у похвалі в учнів середньої та старшої школи.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети з учнями 5-11 класів було проведено спеціальне психологічне тестування, яке дозволило з'ясувати рівень їх мотивації до досягнення та потреби у похвалі. В ході дослідження використовувались стандартні психологічні тести [1, 12]. У дослідженні приймали участь 1634 учнів загальноосвітніх шкіл Харківської, Вінницької та Луганської областей.

Результати дослідження.

Дослідження особливостей формування потребнісно-мотиваційної сфери у школярів свідчить про деякі відмінності у розвитку мотивації до досягнення в учнів сільських та міських шкіл. Так, високий рівень мотивації до досягнення виявлено у 8,0-9,0% п'ятикласників міських шкіл, тоді як у сільських школах таких учнів у п'ятому класі лише 2,2%. Починаючи з шостого класу кількість учнів з високим рівнем мотивації до досягнення у міських школах зростає до 5,3-7,6% у 8-9 класах, а у сільських школах до 9,4%. У старшій же школі кількість учнів з високим рівнем

мотивації до досягнення як у сільських так і в міських школах зменшується до 3,1-3,8%.

Результати проведеного дослідження також показали, що при переході в середню школу різко збільшується кількість учнів у яких низький рівень мотивації до досягнення. Так, якщо у п'ятому класі кількість учнів з низьким рівнем мотивації до досягнення становить 25,7-45,5%, то у шостому класі цей показник сягає 41,9-57,9%. З шостого по дев'ятий класи ця цифра відносно стабільна і змінюється в межах 40-60%. В старших же класах міських шкіл спостерігається збільшення кількості учнів з низьким рівнем мотивації до досягнення. Особливо ця тенденція характерна для м. Харкова, де кількість таких учнів у одинадцятих класах сягає 85,7%. Разом з тим, необхідно відмітити, що в середовищі сільських дітей спостерігається протилежна тенденція, яка свідчить про те, що починаючи приблизно з восьмого класу кількість учнів з низьким рівнем зменшується і становить в одинадцятому класі 21,2%.

Означені вище тенденції у формуванні особистості дітей та молоді шкільного віку підтверджуються результатами оцінки рівня сформованості у них потреби у похвалі (рис. 3. та 4.). Вони свідчать про те, що при переході до основної школи дещо зменшується кількість учнів з високим рівнем сформованості потреби у похвалі. Якщо у п'ятому класі таких учнів було 7,4-10,4%, то у шостому 6,1-9,2%. Звертає увагу на себе той факт, що з шостого по сьомий клас кількість таких учнів дещо збільшується досягаючи 12,1-16,7%, а починаючи з сьомого класу кількість учнів з високим рівнем розвитку потреби у похвалі стабільно зменшується досягаючи в одинадцятому класі лише 5-8%.

Результати проведеного дослідження також показали, що за період навчання у школі з п'ятого по одинадцятий класи стабільно збільшується кількість учнів з низьким рівнем сформованості потреби у похвалі від 19,0-25,0% у п'ятому класі до 33,1-55,1% у одинадцятому (рис. 2.6.). Виділена закономірність найбільш характерна для учнів міських шкіл.

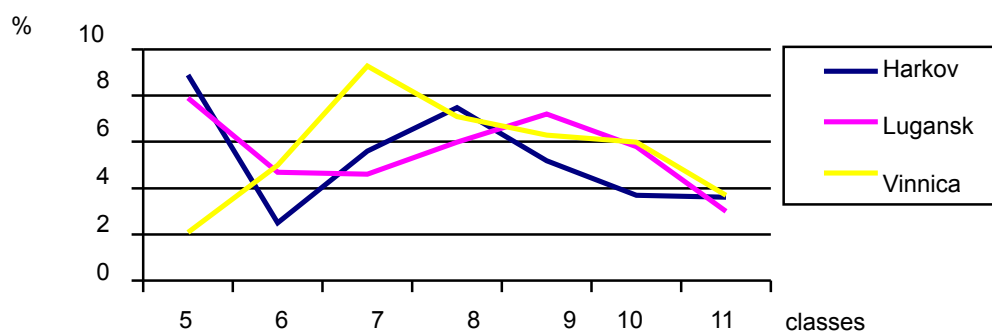

Рис. 1. Динаміка змін високого рівня мотивації до досягнення у школярів різних регіонів України

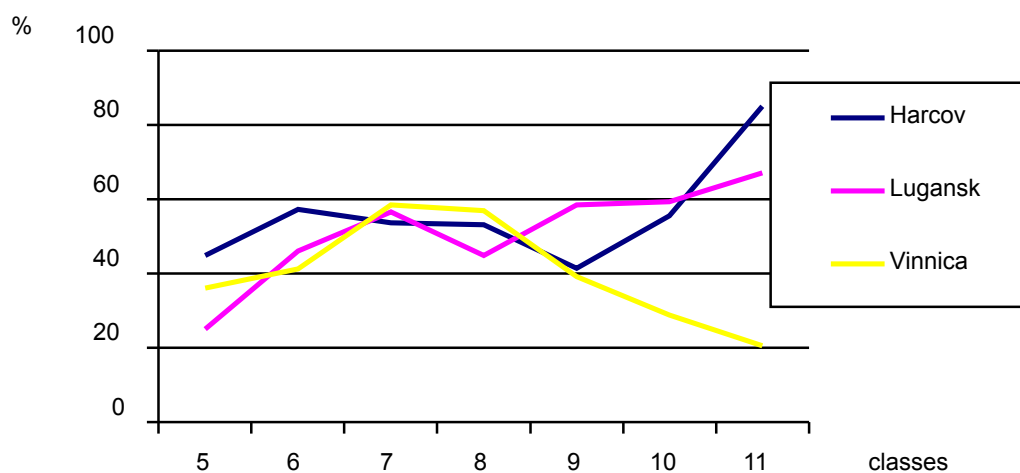

Рис. 2. Динаміка змін за період навчання у школі кількості учнів з низьким рівнем мотивації до досягнення

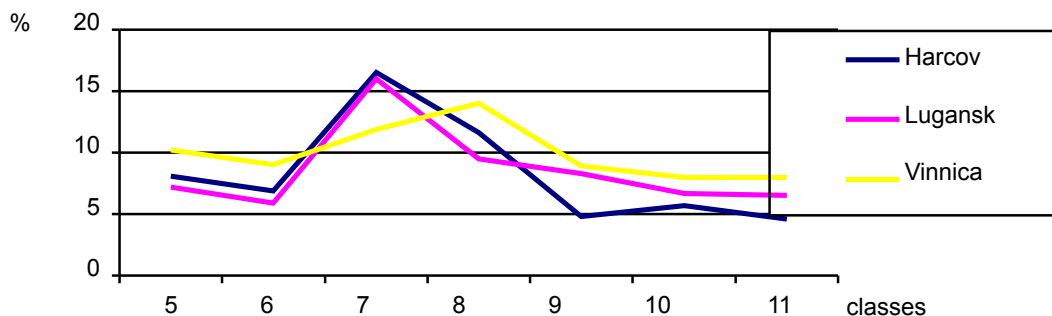

Рис. 3. Динаміка змін за період навчання у школі кількості учнів з високим рівнем розвитку потреби у похвалі

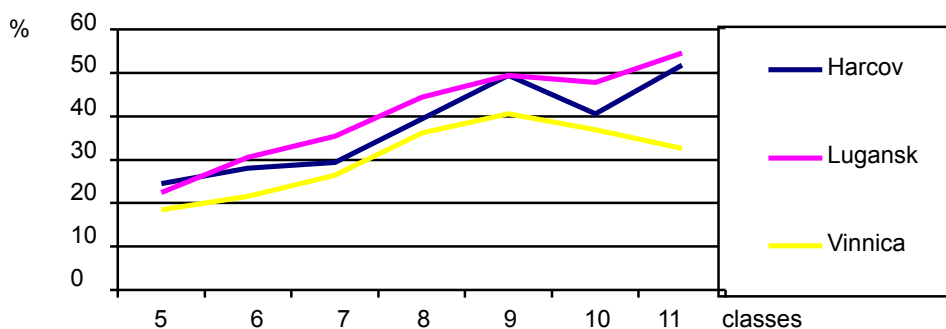

Рис. 4. Динаміка збільшення за період навчання у середній та старшій школі кількості учнів з низьким рівнем потреби у похвалі

Висновки.

1. Результати дослідження показали, що за період навчання у школі з п'ятого по одинадцятий класи збільшується кількість учнів з низьким рівнем мотивації до досягнення. Це свідчить про те, що у переважній більшості учнів середньої і старшої школи за період навчання не формується орієнтація на досягнення певної мети.
2. За період навчання у середній та старшій школі збільшується кількість учнів з низьким рівнем потреби у похвалі. Це свідчить про існування певного протиріччя між існуючим напрямом педагогічного впливу на особистість учнів і його результатом, адже більшість школярів не відповідає одобряваному зразку.

3. Виявлені закономірності у формуванні особистості учнів свідчать про те, що в сучасній школі усе ще повністю не реалізується потенціал виховної педагогіки. Оскільки головними засобом формування та розвитку мотиваційної сфери особистості школярів є активна та значуща діяльність, то це означає що формування фізичної культури особистості учнів можливе лише за умови активної та свідомої їх участі у різних формах фізкультурно-оздоровчої діяльності, які реалізуються в сучасній школі.

У подальшому планується більш детально дослідити особливості прояву направленості особистості дітей та молоді шкільного віку (направленість на себе, направленість на спілкування, направленість на діяльність).

Література

1. Большая энциклопедия психологических тестов / Карелин А. – М. : Эксмо, 2007. – 416 с.
2. Безверхня Г. В. Мотивація до занять фізичною культурою і спортом школярів 5–11-х класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук фіз. вих. : 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Безверхня Галина Вавилівна. – Львів, 2004. – 23 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
4. Василькова О. І. Досвід формування в учнів навичок здорового способу життя засобами фізичного виховання / О. І. Василькова // Фізичне виховання в школі. – 2007. – № 5, 6. – С. 30–33.
5. Горшкова Н. Б. Мотивація школярів до занять фізичною культурою і спортом / Н. Б. Горшкова // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2005. – № 6–7. – С. 130–133.
6. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
7. Кравченко В. В. Структура соціально-педагогічних чинників, що обумовлюють формування у учнів загальноосвітньої школи позитивної мотивації до здорового способу життя, систематичних занять фізичною культурою / В. В. Кравченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 11. – С. 143–147.
8. Круцевич Т. Формирование мотивации к занятиям физической культурой и спортом в школьном возрасте / Т. Круцевич, Г. Безверхня // IV Международный конгресс. Олимпийский спорт и спорт для всех: проблемы здоровья, рекреации, спортивной медицины и реабилитации, 16-19 мая. – Киев : Олимпийская литература, 2000. – С. 385.
9. Кузнецов В. И. Воспитание индивидуально-личностной физической культуры учащихся : дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01 / Кузнецов Владимир Иванович. – Ростов н/Д, 2005. – 235 с. с.
10. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди.- Харків: «ОВС», 2002. – 400 с.
11. Лотоненко А. В., Гостев Г. Р., Гостева С. Р., Григорьев О. А. Физическая культура и здоровье: Монография. – М. : «Еврошкола», 2008. – 450с.
12. Максименко С. Д. Загальна психологія. Видання 3 – є, перероблене та доповнене. Навчальний посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 272с.
13. Марчик В. І. Особисті потреби людини і попит суспільства у фізкультурній діяльності / І. В. Марчик // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 3. – С. 10–12.
14. Ротерс Т. Т. Сучасна парадигма фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів / Т. Т. Ротерс // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2009. – № 23 (186), Ч. 2. – С. – 106–111.
15. Сутула В. О. Виховання особистісної фізичної культури в учнів загальноосвітніх навчальних закладів – стратегічне завдання системи фізичного виховання / Сутула В. О. // Теорія та методика навчання та виховання : зб. наук. пр. / За заг. ред. член-кор. НАПН України А. В. Троцько. – Х. : ХНПУ, 2011. – Вип. 30. – С. 154–164.
16. Молодежь и навыки. Образование должно работать / Директор: Паулина Роуз. UNESCO, 2012. – 46 с.

References:

1. Karelin A. *Bol'shaia enciklopediia psikhologicheskikh testov* [Big encyclopedia of psychological tests], Moscow, Exmo, 2007, 416 p.
2. Bezverkhnia G. V. *Motivaciia do zaniat' fizichnoiu kul'turoiu i sportom shkoliariv 5–11-kh klasiv* [Motivation for physical education and sports of pupils 5-11 classes], Cand. Diss., Lviv, 2004, 23 p.
3. Bekh I. D. *Vikhovannia osobistosti* [Parenting personality], Kiev, Lybed, 2006, 272 p.
4. Vasil'kova O. I. *Fizichne vikhovannia v shkoli* [Physical education in schools], 2007, vol.5(6), pp. 30–33..
5. Gorshkova N. B. *Aktual'ni problemi fizichnoi kul'turi i sportu* [Contemporary problems of physical culture and sports], 2005, vol.6(7), pp. 130–133.
6. Il'in E.P. *Motivaciia i motivy* [Motivation and motives], Sankt Petersburg, Peter, 2000, 512 p.
7. Kravchenko V. V. *Pedagogika, psihologia ta mediko-biologicni problemi fizicnogo vihovanna i sportu* [Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports], 2007, vol.11, pp. 143–147.
8. Krucovich T. *Formirovanie motivacii k zaniattiam fizicheskoi kul'turoj i sportom v shkol'nom vzdaste* [Formation of motivation in physical education and sport at school age]. *Olimpijskij sport i sport dlia vseh* [Olympic sport and sport for all], Kiev, Olympic Literature, 2000, p. 385.
9. Kuznecov V. I. *Vospitanie individual'no-lichnostnoj fizicheskoi kul'tury uchashchikhsia* [Parenting individual-personal physical training students], Cand. Diss., Rostov n / D, 2005, 235 p.
10. Lozova V. I. *Teoretichni osnovi vikhovannia i navchannia* [Theoretical foundations of education and training], Kharkiv OVS, 2002, 400 p.
11. Lotonenko A. V., Gostev G. R., Gosteva S. R., Grigor'ev O. A. *Fizicheskaia kul'tura i zdorov'e* [Physical education and health], Moscow, Euro school, 2008, 450 p.
12. Maksimenko S. D. *Zagal'na psikhologiiia* [General psychology], Kiev, Center for textbooks, 2008, 272 p.
13. Marchik V. I. *Teoriia ta metodika fizicnogo vikhovannia* [Theory and methods of physical education], 2007, vol.3, pp. 10–12.
14. Roters T. T. *Visnik LNU imeni Tarasa Shevchenka* [Journal of LNU], 2009, T.2, vol.23(186), pp. 106–111.
15. Sutula V. O. *Teoriia ta metodika navchannia ta vikhovannia* [Theory and methodology of training and education], 2011, vol.30, pp. 154–164.
16. Paulina Rouz. *Molodezh' i navyki* [Youth and skills], UNESCO, 2012, 46 p.

Информация об авторах:

Сутула Василий Афанасьевич: д.пед.н., проф.; ORCID: 0000-0002-1108-9640; vasilijсутула@mail.ru; Харьковская государственная академия физической культуры; ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61022, Украина.

Сутула Анастасия Васильевна: ORCID: 0000-0001-6459-8564; sutula@rambler.ru; Харьковская государственная академия физической культуры; ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61022, Украина.

Голик Алена Сергеевна: ORCID: 0000-0001-7693-7468; ayolik@mail.ru; Харьковская государственная академия физической культуры; ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61022, Украина.

Абдулвахид Длшад Нихад: ORCID: 0000-0002-3749-1842; dlshad_dubai@mail.ru; Харьковская государственная академия физической культуры; ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61022, Украина.

Цитуруйте эту статью как: Сутула В.О., Сутула А.В., Голик А.С., Абдулвахид Д.Н. Особливості формування особистості учнів середньої та старшої школи // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 3 – С. 70-74. doi:10.6084/m9.figshare.936986

Электронная версия этой статьи является полной и может быть найдена на сайте: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive.html>

Это статья Открытого Доступа распространяется под терминами Creative Commons Attribution License, которая разрешает неограниченное использование, распространение и копирование любыми средствами, обеспечивающими должное цитирование этой оригинальной статьи (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ru>).

Дата поступления в редакцию: 16.01.2014 г.
Опубликовано: 28.01.2014 г.

Information about the authors:

Sutula V.A.: ORCID: 0000-0002-1108-9640; vasilijсутула@mail.ru; Kharkov State Academy of Physical Culture; Klochkovskaya str. 99, Kharkov, 61022, Ukraine.

Sutula A.V.: ORCID: 0000-0001-6459-8564; sutula@rambler.ru; Kharkov State Academy of Physical Culture; Klochkovskaya str. 99, Kharkov, 61022, Ukraine.

Alena S.G.: ORCID: 0000-0001-7693-7468; ayolik@mail.ru; Kharkov State Academy of Physical Culture; Klochkovskaya str. 99, Kharkov, 61022, Ukraine.

Abdulvahid D.N.: ORCID: 0000-0002-3749-1842; dlshad_dubai@mail.ru; University of Baghdad; Jadriyah, Baghdad, Iraq.

Cite this article as: Sutula V.O., Sutula A.V., Golik A.S., Abdulvahid D.N. Features of formation of the individual students in secondary and high school. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2014, vol.3, pp. 70-74. doi:10.6084/m9.figshare.936986

The electronic version of this article is the complete one and can be found online at: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive-e.html>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.en>).

Received: 16.01.2014
Published: 28.01.2014